स्तोत्र सं. नं. २८३

त्र्यंबकशास्त्री
मटवाईकर

६५६/स्तो. २८०

कविराजकृत शंकराचार्य विरचित
सौंदर्यलहरी स्तोत्र
टीका
संवत १८४७

६५६/स्तो. २८०

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(१)

अथसुंदरलहरीटीका प्रारंभः॥

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(2)

सों.टी श्रीगणेशायनमः श्रीसरस्वत्यैनमः श्रीगुरुभ्योनमः अमलकमलनेत्राश्रमणोसीतांशुवक्त्रादनुज्जम
१ नुजदैवैर्वंदिताप्सिद्धसंघैः। उदिततरणितेजोमंडलाराकांतिर्दिशतुसकलसिद्धिंसुंदरीसाधकेभ्यः
१ दिशात्वखिलसंपदंहसिततपद्मलीलेक्षणानिरस्तनिशाकरद्युतिविराजितास्यंकवेन पयोधर
भरालसंरणितमेखलान्वितांमहस्तरुणाभानुमत्तविविधनगर्वोद्धूपं २ वंदेकरुणानिलयंशंक
रमाशंहिसर्वसिद्धीनां श्रीविद्यापद्धनाहकृतिजनचेतोनुरंजयति ३ जयंतिकृतिनोलोकेपिविद्याशां
भवीक्षिताः तेषांदर्शनमात्रेणस्वेजंतेपापकोटयः ४ श्रीरामजीगुरुपदांबुजभक्तिपूतः श्रीकांतभ
क्तिकरुणाप्तसमस्तविद्यः गंधर्वराजगुरुणो[illegible]शास्त्रस्यदीपिकांकरोति विबुधःकविराजशर्मा ५ राम.
श्रीचापिवाचानविदंतिलोकेकेपिस्फुटंरहस्यमितिशास्त्रकृतामतानि किंचित्तदीपकपरंचपामिवि १
द्याभाष्यंबुधाममभक्तिःपरिपालनीया ६ मिश्रमाचार्यवाक्येनसदोषमपिमेवचः शंतंमवत्वगंगेणोभोमिश्र

(2A)

रुष्योहकंपथा १ नानागमसुधासिंधुमथनोत्तरूपंमहांबुजं रामजीगुरुकृपया हांजूंभरात्मेदं विरच्यते २ शास्त्रा
थावहारीकाव्येतदर्जनार्थकृतानया ३ शास्त्रार्थपरामर्शावेलक्षणार्थंकृतानया ४ सकलसुरासु
रमौलिमालामणिनीराजनीराजितचरणकमलेन्यामिमालिश्रवणस्ति द्दिसंसेवितपदप्रदानप्रभुजदुर्लभ
रजोनिकरः कपिलपुरस्सरसिद्धकाश्चितरशनो भगवान्श्रीशंकराचार्यः परमापद्गतजनतोद्धा
रार्थं विरचितकारुण्यपशेवधिमहाविघ्नांस्तुतीकुर्वन्सामेवस्तौति ५ शिवः शक्त्यायुक्तोयदि भवतिश
क्तः प्रभवितुं नचेदेवं देवो नखलु कुशलः स्पंदितुमपि अतस्त्वामाराध्यां हरिहरविरंच्यादिभिरपि प्रण
तुं स्तोतुं वा कथमकृतपुण्यः प्रभवति १ अत्र [illegible] ग्रंथे प्रतिपाद्यप्रतिपादकभावसंबंधः संसारदुःखतर
णकामोऽधिकारी मोक्षप्राप्तिः परमप्रयोजनं लब्धमोक्षाप्तिरोरूप्याहिप्राप्तिरवांतरप्रयोजनमिति ८
तत्र श्लोकेप्रथमतिव्याख्यायते नहि शंकराचार्यवहृत्नपद्मलेखा शिघारोहसंस्तकल्पमिदंमिदमित्यमिति
व्याख्यानं विरिंचिरपि पर्याप्तो भवति तस्मात्तेषां चरणारजोविलिसभावोहं यथाशक्ति व्याख्यास्यइति तत्रैषा

(3)

सौं॰टी॰ ष्ट्वरयोजनाशिवइतिशिवःपरमात्माशक्त्यायुक्तोभवतितर्हिप्रभवितुंशक्तोतिजगत्सृष्ट्यनादौहोइछेइतिध-
निःएवंहिशबलितस्यैवजगदुपादानकारणत्वेतिश्रुतिशेषार्थः विपक्षेबाधकमाहदेवःस्वप्रकाशो
३ पिशिवःएवंइतिशक्त्यायुक्तोनचेत्तर्हिस्पंदितुमपिचलितुमपिखल्वितिवाक्यालंकारनिश्चयार्थवाकु
शलोनभवेत् लोकेऽपिअशक्तःशिवोपिशबलएवसमर्थजे तस्मादेवजगज्जननादेसाधारणंश
क्त्याधिगतमेवेत्यर्थः अतउक्तंअनिर्वाच्याविद्यादित्रयपरमविद्यस्यैतिअत्रनिगमानमाहात्म्यइतिअकृत
पुण्यःपुमांस्त्वांप्रणंतुंस्तोतुंवाकथंप्रभवतिनतुप्रभवतिनसमर्थोभवति कथमितिचेत्सुकृतयातमसःप्र
पन्नकथमपीत्याहअतएवाराध्यांगूढमविद्यारूपांति हरिहरविरिंच्यादिभिरपिप्रभिराराध्यांयोगप्रभृति
अत्रेदंरहस्यंहरिर्जगत्पालनसामर्थ्यंत्वदाराधनसामर्थ्यंसंपादितमेवहतिहरोजगत्संहरणसामर्थ्य राम॰
र्थ्यंत्वदाराधनेसंपादितमेवधत्तेविरिंचिरपिजगत्सृष्टौनसामर्थ्यमेवमेवाभिवहतिपत्तेषांपतेस्तसामर्थ्य २
त्वदनुग्रहाधीनमतःसर्वेषांहारिहराद्यास्तेषांकेतिनांत्वदनुग्रहापेक्षानहितउक्तस्तमितितेषामकृ

(3A)

तिनां व्यापारसामर्थ्यमित्यर्थः शिवः शक्त्यासुक्तोऽजत्रितत्वहंसं शिवश्चाकारः शक्त्यायुक्तः संपुटितः त्र्य
त्र्यशक्तिसानुस्वारएकारएवं हि वाग्भवं बीजं भवति ऐं इति स एव भवितु शक्तः स्वभावं साधुशक्तः सर्वो
त्तमो जल्हबीजो पोहकारः भौमानुस्वारः ईकारः सोऽपि कं कामराजबीजं एवं हि ह्रीं क्लीं मि ति संभव
ति अत्र कामराजेन शिरश्चिराराधयामास यत्नेन शक्तः एवाभवत्त्व हरिराराधयामास हरः ह्रींकारेण
सततमोमयेनाराधयामास उक्तं च मात्राया लोपामुद्राहः ल्यो रोत्र ल्पामाया लहलनाननेः हरिराधि
तत्वा जन्मपत्रभगवती यतः हे वजनारीमयोभवाजेनान्त्रा राधयोऽविदंवां इति ध्यानं बालार्ककिरणा
भासं चन्द्ररेखाविभूषितां विंशाधरत्नसहं तेजोमंडलमंडितां १ सर्वाङ्गेशमनीमधां सर्वसंगयुक्ति
वर्द्धिनीं पद्मपत्रायताननां दीर्घकुंचितमूर्द्धजां २ समतां ब्रह्मादिभिर्देवैः किंनरीगानसंकुलां च
तुर्विंशतितत्वैश्च सर्वहहसैरुपस्थितां ३ अत्र कर्मविधत्राभावस्तु ब्रह्मैतु रोधार्थ इति त्वयोक्लिष्ट
:शंभुः संभवति जगद्ब्रह्मभिन्नो न वा स्वस्वेव तमपति कृतं उकृतिरीदं स्वसामर्थ्यप्राप्ते हेरिविधि

सौं·टी शिवैः सेव्य चरणो चिरं विद्धद्व्याहि त्राणातमम मूलेदीनम निशं पूर्वोह्याह तमे वहीविधिहराणांत्वह्यराधुनस्ता
मर्थ्यातिशयस्फारव्या चष्टे जनीयांसं यांस्तु तेव चरणपंकेरुहम्भवे विरिंचिः संचिन्त्व द्विस्वपंतिलोका
२ नविकल्पं वहज्जेनं शौरिः कथमपि सहसैवाग्रिम संहरः संक्रम्यैनं भजतिभक्तितोद्दलनविधिं
२ हेमातः विरिंचिः विधिः अविकल्पयथोसान्नथालोको न्मराहीनविरचपति नहिलोकरचनार्थ
मेतस्यमतिर्विचारपद्धतिमध्यास्तेस्वमतिः उद्भावेनस्वव्यापारं करोतीत्यर्थः नमहात्रलेपेणैतस्य
जीवा स्वर्गगोचरत्वमस्तीति पद्धतुलारीत्सविष्णुव्यापारः नस्ताजसैनस्तामर्ध्यस्वतउत्साहतेनीयांसमित्स
रभ्यंतः चिंचत्रिंशतेनत्रयमर्थः ननुचरणावंदकेरुहमितिजनु चरणावेव पंकेरुहो पंकेरुहं नास्तिनिपंके
रुहो पंकेरुहं नास्तितिपंकेरुहं कमलापरपर्यायोत्सोभवं वत्स मुखत्वंपाद्युपरागसंचित्त्रंमनोहरं तु
र्वेन्न हि विधेरपि चरणारविंदध्यानसा प्रियं ज्ञानिनं सो भाग्यं तद् ज्ञ श्विनं सो सेवमाहिमायं स्तुत्वहू क्षेमा राम·
ह जनीयांसमिति अतिशयेन ननु स्तजीयांसं जथायरमाणलवाल्पैर्देरियागोचरमितार्थः अनस्वाजिड २

(5A)

त्वेमिमित्यर्थः नकेवलं विधिरेव अपितु शौरिरप्येवमेवेत्याह वहतीत्यारभ्य शिरसा बिभ्रतं तेन शौरिर्विष्णुः शि
रसा सहस्रेणाग्रन्यायाश्रुंजगतः स्थित्यर्थे वहति हरोऽप्येवमेवेत्याह हरइत्यारभ्य बिभर्मीत्यन्तं तेन संहर्त्ता रुद्रः शी
र्षिणाविभर्ति तेन तत्कल्पनविधिं कल्पयन्भजेति स्वामिन् करोति लोकान्विरचयति लोकान्संहरति तेन तामि
न् सृष्टिस्थित्युपसंहारणाय कल्पनार्थः कथम भीति त्रिष्वपि योजनीयं एतावता अलभ्यालभ्यो भोक्ति
ः अनेनैतादृविहाय अलभ्यो यं पांसुरित्यर्थः नयाहि नागितं तामषघेड्डगंडुगीतार शांसर्वस्य कारणां देवी मा
तरं प्रकृता लिनीमितितं तन्नायांतं यांसु मिति अनापी रहस्यं तनीयांस स्वतंत्रमनन ईदृशं यांसु मिति श्लाः
नवचरणाय केऽहमेवं नवेति आद्यान्तेर्नामाहं भेकाकाः एतत्तल्वैबीजसंपुटितकायं ऐं क्लीं ह्रीं श्रां श्रीं
श्रों अनेन कूटविशेषेणाह हरिहरब्रह्माणा अपीश्वरा भवन्तुः एषा हि आद्या विद्या जयेति श्लेषणाय इति त्र
विकल्पमिति क्रियाविशेषणे षष्ठ्यधिकरणतत्पुरुषः लाप्स्येऽर्थः नाम्बकल्पाः त्रितोषश्च यं चाशादि
तत्स्वरूपमेवाचार्यो वक्ष्यति मेतदिति विधिः शौरिः शम्भुः नवचरणाय योऽम्ब वरजः त्वा सृष्टिस्थि

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the ... Mumbai

(5)

सौं॰टी तिल्पकरइतिइदंस्तुतंनान्येर्जननीमस्याचिंत्यामपितेमुहुस्तदैवात्तांपेनत्रभवतिस्तरेंद्रात्पिगुरुः अविद्याघ
४ छेदकत्वंत्विमेवेत्याह ॥ अविद्यानामंतस्तिमिरमिहरद्वीपनगरी जडानांचैतन्यस्तवकमकरंदःस्रुतिशिरा
दरिद्राणांचिंतामणिगुणनिका जन्मजलधौनिमग्नानांदंष्ट्रामुररिपुवराहस्यभवती ३ अविद्यानामांतइ
तिहेमातःभवतीत्वं अविद्यानांनराणां नविद्यतेविद्यापेषांतेअविद्याः एवंविधास्तेनरास्तेषामंतमन
स्यपत्तिमिरं अज्ञानंतदुछेदकत्वेमिहरद्वीपनगरीमिहिरोरविश्चतस्यद्वीपंतत्रत्यानगरीवयथाविरोच
नद्वीपनागरीतिमिरापहास्ति तथा अविद्यावतामपिज्ञानानिवर्तकात्वमेव अज्ञानादिविद्याविधापिपर्यवस
न्नइत्यर्थः ननुतत्रत्वंतदिरुद्धतद्भावेष्ववर्तमानोनत्रिधापित्वयानिरस्यातइत्यर्थः तथाचजडानांचैतन्य
स्तवकमकरंदः स्रुतिः शिराजडानांमूर्खाणांचैतन्यस्तवकाः ज्ञस्तमोत्कराः तत्तश्चिन्मकरंदः स्रुतिः स्रवणात् राम॰
सशिरासरणिः जडानांजाड्यापहात्वमेवेत्यर्थः किंचदरिद्राणांपुंसांचिंतामणिगुणनिकास्वांचिंतामणि
ःचिंतितमात्रेणहारिद्रमपाकरोतित्वंतुतस्यपरंपरेतिजन्मनिराकरणोकिंचित्रमित्यर्थः नकेवलमैहिकमेवप ४

(5A)

लंघातंचलमसित्रुपितचामुष्मिकमपिदानमुचितासीसाह जन्मजलधाविति जन्मलक्षणोयोजलधिः
पारावारःतत्रानाहोसंसमाराणांवेपमयास्तदुद्धारापमुररिपुर्विष्वक्सेनःजन्मलक्षणोपोवराहःक्रोडःतसदंष्ट्र
वदंष्ट्रापथास्वल्वस्त्रोस्त्रिवराहोमहाराजेस्तुताजगतिमहधारतथातवेतत्रभवतिसंसारेराकोमोस्तारपसोते
थः अविद्यानामंतउतितत्रेहंरहस्ये अविद्यानांपुंसांत्रिविद्यानिरस्तनेमहतीयंविद्यापथा तत्रतिमिरंघन
वर्ल्मीहकारइत्यर्थःशिहराग्निबीजरकारःद्वीपविंदुः अनुस्वारइत्यर्थः नगरीईकारःरश्मिःसंभूपभुवनेश्व
रीभुवंति तद्यथाह्रींइति अन्यथाविद्यपाभुवनेशातविद्यानश्यतीत्यर्थः मायपृथ्वीयांमुहशतरंजोतिशास्त्र
वाजसनेपिशाखास्व अविद्यायामृत्युंतीर्त्वाविद्ययामृतमश्नुतेइति जडानामेतद्येहंरहस्ये चैतन्यमस्तकशति
चैतन्यशोहेनहाद्दशाह्लरीन्योयामुद्रोयातिता जन्मेशंकोचेतन्नामाहुर्महाविद्यामनीषिणइतितस्यास्तवकःकः
दानितद्रूपयत्सरंह्रोंहह्रोंसास्तुतिशिरागाणानन्मपातलंपुरेत्यर्थः तेषाहिमंत्रोद्धारः ऐंऐंऐंऐंऐं
क्लोंहस्तेककल्लल ह्रीं ह्रीं ह्रीं हस्त्रिंगगचिंतामणिगुणनिकेतत्रेहंरहस्ये चिंताशेकारःमणिविंदुरनुस्वारःगुणो

(6)

सौं॰ टी॰ रेफः निकार ईकारः संभूय ह्रीं श्रीः संभवति तद्यथा श्री इति श्रनपाहरिस्मपाकिपताइतार्थः जन्मजलधौ निमग्ना

५ नामित्रं देहरहस्यं मुरुरकारः रिपुरुकारः वराहो मकारः एभिः संभूय पञ्चगणा वामिका विद्या संभवति षष्ठिसंबु

धार्थं संबंधस्त्वं हरूपा सह दृश्या लेखनपद्धतिः मूलबीज क्रः शत्रुस्कारः शीर्षबिंदुकः का कुत्र डिम्बं दृश्या घो

गिनां तारकामता इति संकेतसारि ॐ मित्रकाद्वंद्वमिति श्रुतिः एतत्सर्वं संगोप्य क्रमं भगवत्या श्रीशंक

रेण श्रीविद्यातत्त्वार्थं स्थिता तारणोऽश्रीविवरणे हा सह आज्ञो छोटे नारीरिद्विवित्रिदः शंभुरहितानीदृशिदो छेदार्थास्त

रमणाश्रुतिसंस्तुतिगतं महामायेहीनं चरणा शरणार्थं वस्तु भक्तेषु महादानविधुरानमालेयपने भगव

तीमेव साधकार्थपरिसाधनलीला ललितामाह त्वदन्यः पाणिभ्यामभयवरदो दैवतगणः त्वमेका नैवासि

प्रकटितवराभीत्यभिनया भयात्त्रातुं दातुं फलमपि च वाञ्छासमधिकं शरण्ये लोकानां तव हि चरणावेव नि टम॰

पुणौ ४ अयमर्थः हे अम्ब न निर्देवगणाः पाणिभ्यामभयवरदोस्ति इतिकाङ्क्षा तेषामुपहासमाह दैवतानां

गणाः समूहः स्वान्तःस्थे दैवतान्याधिकरणाभिमानिनस्तत्रापि गणाः उपहासनिदानमाह त्वदन्यः इति त्वत्तो ५

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(6A)

भिन्नस्त्वदन्यः नात्र दीप इतियावत् इदं मत्वाकृतं भक्तेभ्यो वराभयप्रदानाय संनद्धोसौ नत्रापि पाणिभ्यां हस्ताभ्यां उ
भयं प्रच्छति कथमपीत्यर्थः तेषां भेदानां भिन्नानां तिष्ठन्विचार इत्याह हे लोकानां शरणे शरण्ये प्रसाधु
रूपे मातस्तव हि निश्चितं चरणावेव साधकेभ्यो हि फलं दातुं निपुणौ सतः श्रेष्ठौ तस्तः समर्थौ भवतः एवकार
णमात्रमेव द्योतयतः न केवलं फलमात्रं प्रपत्तिमपत्राणं करोतीत्याह भयात्त्रातुमिति फलविशेष
णमाह वांछासमधिकमिति वांछायाः समधिकं वांछितिकां तमर्यादारूपमित्यर्थः त्वं त्वनेकरूपा भवसी
ति नेत्याह त्वमेकेति अनेकं भावत्तेयतिति एकपदेन तत्वभावतो लक्ष्मी त्रिपुराद्या बहवो भेदाः संतीति कथमेक
त्वमिति चेत्तत्र घटकलशादिवत् पर्यायवाचकानि त्यत्राह श्रीशारणीति लक्ष्मीरिति भैरवीति विद्येति मायेति भुव
नेश्वरीति कामेश्वरीति त्रिपुरेति शिवा चामुंडेति नामानि वदंतीति संतः पर्यायवाचकान्येतेषामेतत्र वि
मिते इति महेशसंवादे मार्कंडेयोप्याह एकैवाहं जगत्यत्र द्वितीया का ममापरा पश्यैता दुष्ट मय्येव विश
न्त्यो मद्विभूतयः इति तस्मादेकपदेन सह द्वितीयपदस्यापाकरणं एकासि अभिन्नपाहिनामसर्वं करोषि चेत्तत्राह

(७)

सौं.ल. नैवासि प्रकटितवराभीत्यभिनया वराभयप्रदानाय करचालनमपि न करोषि अत एव मतिकोमलशार्यनामपा
हात्मकं फलं भयहरणं च वरणं च स्मरणमात्रेणापकृष्टिरेव जगत्त्वं नैकत्वन्यापिपाणिभ्यामभयवरदमा
६ त्र देवतागणः हि त्वदीयानां स्मरणं तु ज्ञत्यप्रत्याशिकाहरणस्मरणम् इत्यर्थः किंच त्वं हि सर्वेषां लोकानां शरण्या
सि शरण्या पातकस्य शरणापद्यति वेदत्वं शरण्यशरण्या सि पाणिभ्यां मित्र वेदं रहस्यं अत्राभयवीजाक्षरं स्फः
पाणिभ्यामिति सत्येतर वीजाभ्यां नव त्वं ह्रां इति रह्रीं अभयपोनिता कूटः वरदः गाणपतः आभ्यां संपुटि
तः संपुटितं तत्तन्नाम्याभवतीति रहस्यमत्रा कूटं ॐ ह्रां ह्रीं कूटं नेत्र छं स्लों नित्यैं स्वाहा त्वन्निजायाः वरदो मंत्रा
नेकान्तिपुनः नेइति च त्रेवरणानि श्लोकानेकान्निहायाणि हृदिशः अहोअमी णार्वोस्माच्छरणानि गणपतं
तवरान्द्रजगन्नाथात्वेकास्तफलं ज्ञानं भिन्नेभयपातो नरवरोतः साम्यं ब्रजति हरसेमिजगतो नलदैवाहः
भामश्रवणायहृदयं वाक्यमपि स्वर्वोपहासितं देवेभ्यो हरिं भेदयसि त्वदीयत्वपेनी सोह छ हरिस्त्वामारा राम·
ध्य प्रणतजनसौभाग्यजननीं पुरा नारी भूत्वा पुररिपुमपि क्षोभमनयत् स्मरोपि त्वां नत्वा रतिनयनलेह्येन व ६

(5A)

सुषामुनीनामप्यंतःप्रभवतिहिमोहायमहतां ५ अत्रैषाद्वारयोजनाहेमातःहरिःपुररिपुमपिक्षोभमनयत्
अत्रअपिपुरवैरिणोहिमहायोगित्वंद्योतयति नतुमहायोगोहरिरेवयेनत्रिपुरारिरपिक्षोभंनीतःइतिचे
त्वहरेस्त्वन्नतसौभाग्यंदर्शयन्नाह कथं [illegible] हरिस्त्वामाराध्येतिकथंभूतांत्वांप्रणतजनसौभाग्य
जननीमितिचअत्रेदंरहस्यं त्वंहिभक्तपराधीनासियतःस्वनाथस्यापिवचनार्थी पुराब्रह्मणेतद्वचनस्मा
मर्थ्यंसौभाग्यवितरणेसर्वज्ञयापिशास्वात्तिकः ममापि [illegible] तंपरंतुभक्तानुग्रहःसंपादितः कथमित्यतआ
हपुरानारीभूत्वेतिमोहिनीरूपेणेत्यर्थः एवंहिपुराणे [illegible] सुधादानायसुरैर्भौदैत्यैर्महानवदेवचनायवि
ष्णुनामोहिनीरूपंधृतंतदेवार्थंशंकराधिततःजद्युत्वा [illegible] भगवान् अद्याहंमहायोगीत्वभिमानिहरिंप्रार्थयामास भ
गवन्दर्शयरूपंयेनरूपेणासुरावंचिताइतिज्ञात्वाहरिर्गणांदर्शी पिष्यदितितत्समयेहरोमहायोगीत्व
चकारेतिभक्तसामर्थ्यंसिद्धयेदेवीमाराध्यतयाहरिनेनवरोमहरिःक्षोभंचकारेतिभक्तवात्सल्यंद्योतितंतथै
वस्मरोऽपिकामोऽपिमहतामपिमुनीनांमोहायांतःप्रभवतिकेनरतिनयनलेह्येनवपुषारतिःकामपत्नीतस्या

(8)

सौ०टी नपुनार्भ्यांवलेशोनापेनवपुषाश्वरूपेणाञ्जितमनोहरेणेत्यर्थः अत्रापिद्वितीयंपंवाल्लभ्यंप्राहत्वांनत्वेति शणाति
७ मात्रेणेत्यर्थः भक्तवत्सल्येनमहत्तांविभ्वाभित्राहीनांतपोभंगाक्ष्प्येदेह्मसेदेत्यर्थः हरित्वामाराध्येति अत्रे
दं रहस्यं अत्रप्रथमेद्दिनसंज्ञोभणामंत्रः सपथ्याहरित्वेकारःत्वामाराध्येतित्वामाहुर्मेहामायाह्नीश्रणातोह
जनोपिकिं सौभाग्यजननीश्रीनारीसंज्ञोभणाइदमन्त्रोकृतं ल्नःत्र ल्नःह्नांहः कें श्रीसंज्ञोभणोस्वाहा
द्वितीयार्द्धेनसंमोहनमाहस्मरःक्लींकारःवांह्रींकारःनतवांतुहैसंस्थाप्परति। सहकन्नेतिनेपनहंसकल्ले
नल्लेसमुभयपालिंगितंवपुस्तेनमुनीनांस्तंभनंकमल्ले अंतर्मध्येप्रभवतीतिसमर्थीभवतीति अत्रेदमा
कृतं ॐ ह्रींक्लींसहंकल्लंहसंकल्लह्रंसहकून्हंसकल्लकमलेविमले क्लींसंमोहनेस्वाहा इति त्वदी
यंसौभाग्यंहे गिरिजेमिवाल्लोकयुरक्षितस्मरस्तोभावेशाद्धुननिजदेहरूपोभवहेप तपोभंगस्यार्थाइति शति राम·
रहोह्वोभयतियन्नपस्क्षेतिष्ठन्नुजयतिमहिमातेत्रबलवान् किंस्मरस्यजगज्जयेसामर्थ्यंत्वस्वीनमेवेताह
७ धनुःपौष्पंमौर्वीमधुकरमयीपंचविशिखावसंतःसामंतोमलयमरुदायोधनरथः तथाप्येकःसर्वंहिमगि ७

(8A)

रिसुतेकामपिकृपामपांगात्तेलब्ध्वाजगदिदमनंगोविजयते ६ हेहिमगिरिसुतेहिमाद्रिपुत्रिअनंगोजगद्वि
जयतेचित्रकोत्रालंकारःस्वरूपमनंगोंगरहितःगत्वातीतिजगते तस्यपिचलनप्रयोजनंइदमाश्रुत्वानिर्भा
समाहसमस्त्रेनंगोनोहसपतेरदं चजगद्दृश्यते अदृश्यमानेनदृश्यमानस्यपराजयोविधीयते एतस्या
नंगस्योधनुर्बलंभविष्यतीतिचेत्तत्राह धनुःपौष्पंपुष्पात्मकंधनुः नतत्कार्यकरणेसामर्थ्येनभवतीतिचेत्त
मौर्वीज्यासापिमधुकरमयीनहितेषांचपलत्वेनभावानांएकत्रस्थितिर्यथासाधकसाधनंभवेत् अत्रमयट्प्रा
चुर्यमंतव्यः पंचविशिखाःशराःतेऽपिसंख्याकाःतेभवंतिविशिखाएतस्यपंचैवतत्तर्हिमित्रबलंभविष्यतीति
चेत्तत्राह वसंतःसामंतः मंत्रिवर्धुवाअपिहितकाम्यसद्देकोकिलादिरावात्तमेयोमंत्रिकालो=निरवयवम्ला
रूपः मंत्रिबलंस्वल्पबलंभविष्यतीतिचेत्तत्राह मलयमरुत्आयोधनरथः मलयाचलसंभवोवातःपुष्पाया
मिकोरथः योसौसर्ववहननिर्गमनलब्धोत्साहोपिकस्मात्रीतुत्वकालशविशारदः कथंहिकार्यपत्तमः सदैनः स
वंसकलंविजयस्तात्मयथैरासहितंमहनस्यकथंतर्हिजगद्वयोज्ञातोस्मीतितत्रतत्त्विदानमाह यद्यप्येकंतथाप्यप्य॥

(१)

सौं·दी· नंमोऽज्ञगाद्विजयतेकिंकृत्वातन्नाथांगेनलब्धानाप्युअयांगस्यस्वरूपमाह कामपिअनिर्वचनीयांकृपांमातन्वानं
अनेनकरूणाक्षरशरिरेनमयांगवीत्तेनकिंकिंनसंभवतीत्पर्थः तदेकमागमसारेउमामाहेश्चर्पेरणायतितं
म कृपरागोमूकोप्पंवेभवस्याकृपयावलोकनेनभज्जनसुभगोभवतिजडश्वापिसर्वज्ञःधनुःशोभमोवीमितित्र्यने
दंरहस्यंमन्त्रविजयमंत्रोवृतापिजेतायाधनुरु.कारहियोष्यंप्रकारांह्निःमोर्वीकिमारिःमधुकारमूर्पीमकारा
दिविधाविशिखाःयंवेजिभयंमेभंजपवसंतःश्रीमतिप्रदंमागमंतःघ्रोंमल्लमरुत्स्यवरेपुत्र्यापोधनोस्वोरथ्यः
कमल्लेइतिस्वाहांताःपश्चातत्रिष्टुपरुकिंस्तपिभिमपंमेमसमुपुथितभयंमेभंजश्रीमातिहसोयवरेउहस्योकम
लेक्लींस्वाहाशतिअहोसामर्थ्यंतेजगतिजगद्विधिकामिहस्मरःसुष्टोविश्वंजयतिजयसामर्थ्यंरहितःस्व
धाराद्दर्पिनपनकमल्लश्चाप्पकृपयातरंगाणामत्तकामनमोल्लपत्रकमल्लं स्मरोपांगाह्लोकाज्जुलनिजंगतांते राम·
जयकरोमहत्तत्त्वचापंऊस्तमसमाधोहोमधुस्तवतःधनुर्ज्यायन्मंत्रास्त्वरभिरितिचर्पस्वेवशारारापेसामर्थ्यंते
जयतमरुतान्त्वात्तविषंपं अथाहकारस्यक्रेःस्वरूपमाह ७ कराग्नकांचाहामाकाकिरिकल्पभक्तोंभक्तानभरापरि ८

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

हीरगामध्येपरिणतशरच्चंद्रवदना धनुर्वाणान्पाशंसृणिमपिदधानाकरतलैःपुरस्तादास्तान्नःपुरमथि
तुराहोपुरुषिका ७ अत्रश्लोकार्थयतिसर्वविजयार्थिनोस्माकंपुरस्तादग्रेपुरमथितुर्भवस्यआहोपुरु
षिकाहंकारीत्रिपुरसुंदरीआस्तांतिष्ठतुप्रत्यक्षंध्यानेनाहंभट्टारिकाजयकारीभवामीतिरहसंत्राहंकारोस्ये
ःस्वरूपमाह क्वणत्कांचीदामेतिक्वणतंकींकिणीशब्दमेखलायस्याःसापुनःकरिकलभकुंभस्तननभराक्रांता
शिशुःहस्तीतत्कलभोबालस्तस्यकुंभौतद्वत्स्तनभरौयस्याःसापुनर्मध्येविलग्नेपरिक्षीणाकृशापुनःपरिणत
शरच्चंद्रवदनायरिणतःसकलकलाढ्यःशरच्चंद्रःशरत्कालीनचंद्रस्तद्वदनंयस्याःसाशरदुपादानतेतांजनैर्मलत्वयो
तनार्थपुनःकरतलैर्हस्ततलैर्धनुश्चापंबाणान्पाशंसृणिमंकुशंदधानाअत्रापिलीलार्थोतकःकरतलैरि
तिबहुवचनंचतुर्द्धात्वेनपूर्ववस्तानिवत्वर्भिराधुधैरुक्ताततत्वात्स्वपधाकपिंजलाधिकरणोबहुवचनंत्रित्वेन
पर्यवसानितथाचतुर्द्धात्वेनेत्यर्थः ईदृग्विधामस्त्रीरुद्रस्याहंकारशक्तिःमहापुरःआस्तांपुरमथितुरहंका
रिणाबाइतिज्ञेयइतिक्वणत्कांचीदामेत्यनेनेदंरहस्य अत्राहंकारशक्तेःस्वरूपमंत्रमवतारयति पुरुषिका

(10)

९ ज्वालामालिनी अहंकारात्मिकात्र वर्तमाना इत्येककारात् ॐ ॐ हुं कां वीं हां मा ज्वालामालाका ज्वालामालिनी अ
हपदमंत्राणि केऽपि अहंकारात्मिका क्रियाकर्म्मा इत्यादि त्रिधा मता सेवकोची महाज्वालामालिनी दामसंज्ञ
मेति करि कल्लभोगं ॐ मः ग्रं स्तनमध्यरास्तनो हुं हुं मध्ये ध्रां ध्रां मध्ये पर(रिक्ती रो) सूक्ष्मतंतुनिभी सा कंड
नीरः चंद्रः सोवदनं अत्र आधरः ॐ ॐ वा रा ॥ क्लाङ्कु स्रोः स्रो ह्री पाशः त्रंस शिरोङ्कुश करतलैः क्लीरः तं यं दं
धं नं अरमथित्वरा हो अत्र अपरो इत्यपाह हुं हुं सः स्वाहा सर्व्वत्र वन्हिजायायुस्तमंत्रो पूर्था ॐ ॐ हुं ॐ ज्वा
लामालिनी ॐ हुं सौं ज्वालामालिनी गंर हुं हुं श्रां श्रां रः सों श्रां ॐ ॐ क्लीं हुं सो श्री न्हां हुं ॐ क्लीरः तं यं दं धं
नं हुं हुं सः स्वाहा ममाक्ष्मामालंवोमनसि पुष्पं भे [illegible] भिका इह हंकारा शक्तिः स शिरोशाधनुःपाशसहिता
त्रे शाम ध्ये ह्री ऋषिशाशिभरमुखी कुटिल ऊर्ध्वा रा [illegible] कार्ची मालोग्रव त्म परिरुः प शाम प जिस कलवे ह्रीं
वे घ शानि फलिते चैतन्यरूपा परमानंदघनाक्ष रू ल कल्याणगुणनिलयाः जगदुपाहानभूतापरमानं हल एम.
हरी स्तुहरी सपरिकरध्याननिरूपणो नमोज्ज्योतिः छ सुधासिंधोर्मध्ये सुरविटपिवाटीपरिवृते मणिद्वीपे नीपोप ९

(10A)

वनवति चिंतामणिगृहे शिवाकारे मंचे परमशिवपर्यंकनिलयां भजंति त्वां धन्याः कतिचन चिदानंदलहरीं ॥ प
हे मातः कतिचन विरलाः तत्रापि धन्याः कृतपुण्यपुंजा इत्यर्थः त्वां चिदानंदलहरीं भजंति चित्तैकाग्रेण ज्ञानानंदो
निरतिशयस्तस्य तरंगभेदो विद्यते यस्यासौ चिदानंदः तयोरभिन्नत्वाल्लहरी स्तुतिः परे परा चैतन्यरूपे देहनामिति पा
वनं कथं जंतइत्याह सुधासिंधोर्मध्ये इति सुधा अमृतं तस्याः सिंधुः समुद्रः तस्य मध्ये अंतः कीदृशे तत्र सुधासिं
धोर्मणिद्वीपे मणीनां द्वीपे मणिमयद्वीपे सुरविटपिवाटीपरिवृते सुरविटपिनो देवतरुकल्पद्रुमाः मंदा
राद्याः तेषां वाटी आरामः तया परिवृते तत्र पुनः नीपोपवनवति नीपाः कदंबाः तेषामुपवनानि तत्र कल्पनिचिंतन
चिंतामणिगृहे चिंतामणिरचितगृहविद्यते यत्र तत्रापि शिवाकारे मंचे भूमौ मंडपे वा तत्रापि परमशिवपर्यंके शिवः
सदाशिवः कल्याणरूपो वा तदाकारो विद्यते यस्य ईदृग्विधे मंचे उपरि तन्मध्ये मंडपे वा तत्रापि परमशिवपर्यंक नि
लयां परमशिवो धूर्जटिस्तस्य पर्यंक उत्संगः तत्र निलयः आश्रयो विद्यते यस्याः तादृशीमित्यर्थः एतावता शि
वशक्त्योरैक्यमुक्तं योरधिगमतूक्तः आश्रयात्तत्पर्यंकः शोभनाशय्या तत्रासीनामिति चैवं चेवंसदाशिवसुधासिंधु

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)

दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८

Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com